

CFSF/2022/Avis-01

FRVV/2022/Advies-01

06/05/2022

*Avis du Conseil Fédéral des Sages-femmes
sur l'élargissement des critères d'agrément
d'aides-soignantes*

*Advies van de Federale Raad voor de
Vroedvrouwen over de uitbreiding van de
erkenningscriteria voor zorgkundigen*

Direction générale Soins de Santé

Professions des soins de santé et pratique
professionnelle

Cellule organes d'avis et réglementation

Avenue Galilée 5/2 - 1210 Bruxelles

www.health.belgium.be

Directoraat-generaal Gezondheidszorg

Gezondheidszorgberoepen en
Beroepsuitoefening

Cel adviesorganen en regelgeving

Galileelaan 5/2 - 1210 Brussel

www.health.belgium.be

CONSEIL FEDERAL DES SAGES-FEMMES	FEDERALE RAAD VOOR DE VROEDVROUWEN
<i>Avis du Conseil Fédéral des Sage-femmes sur l'élargissement des critères d'agrément d'aides-soignantes aux sages-femmes et étudiant(e)s de cette section</i>	<i>Advies van de Federale Raad voor de Vroedvrouwen over de uitbreiding van de erkenningscriteria voor zorgkundigen tot vroedvrouwen en studenten in deze sectie</i>
CFSF/2022/Avis-01	03/05/2022
	CFSF/2022/Advies-01

Le Conseil Fédéral remercie le Ministre pour cette question. L'élargissement des critères d'agrément d'aides-soignantes aux étudiantes sages-femmes est une question qui se pose ces dernières années sur le terrain professionnel sans qu'une réponse adaptée ait pu être trouvée jusqu'ici.

Cette problématique est la conséquence directe de l'article 149 de la Loi du 10 avril 2014 portant des dispositions diverses en matière de santé.

Celui-ci a déterminé que :

- *« seules les sages-femmes ayant obtenu leur diplôme avant le 1er octobre 2018 peuvent exercer de plein droit l'art infirmier sous les mêmes conditions que les porteurs du titre professionnel infirmier »,*
- *« le porteur du titre professionnel de sage-femme qui a obtenu son diplôme après le 1er octobre 2018, peut (quant à lui) de plein droit (uniquement) effectuer les prestations techniques infirmières ainsi que les actes médicaux confiés relevant de l'art infirmier, dans le domaine de l'art obstétrical, du traitement de la fertilité, de la gynécologie et de la néonatalogie. »*

Or jusque-là c'était grâce à l'autorisation de pouvoir pratiquer tous les actes infirmiers au sens large, et non uniquement dans leur domaine spécifique, que les sages-femmes (et les étudiantes sages-femmes) pouvaient accéder à l'agrément d'aide-soignant.

Dès lors, aujourd'hui, seules les sages-femmes diplômées avant le 1er octobre 2018 peuvent de plein droit obtenir l'agrément d'aide-soignante.

Notons toutefois que cette modification législative de 2014 (et la cascade de ses conséquences) n'a pas été soumise en son temps à la consultation du CFSF et qu'il est certain qu'un avis nuancé sur cet aspect aurait été plus qu'à propos. D'autres problèmes pourraient par exemple se poser quand il s'agit de prendre en charge, dans un cadre de soins spécifiques périnataux, certaines pathologies complémentaires et leurs soins associés dont pourrait souffrir la patiente ou le nouveau-né.

De Federale Raad dankt de Minister voor deze vraag. De uitbreiding van de criteria voor zorgkundigen tot de studenten vroedvrouwen leeft al een hele tijd op het werkterrein zonder dat er een aangepast antwoord gevonden werd.

Deze kwestie is een rechtstreeks gevolg van artikel 149 van de wet van 10 april 2014 houdende diverse bepalingen betreffende de gezondheid :

Nu kunnen

- *“enkel nog vroedvrouwen die voor 1 oktober 2018 hun diploma hebben behaald verpleegkundige handelingen stellen, onder dezelfde voorwaarden als zij die het diploma van verpleegkundige behaald hebben.”*
- *“Voor de vroedvrouwen die afstuderen na 1 oktober 2018 is het zo dat zij de technische verpleegkundige verstrekkingen en de toevertrouwde medische handelingen die tot de verpleegkunde behoren enkel mogen uitvoeren binnen het domein van de verloskunde, de fertiliteitsbehandeling, de gynaecologie en de neonatologie.”*

We kunnen stellen dat een vroedvrouw (en studente vroedvrouw) aanvankelijk wel kon worden ingezet als verpleegkundige, en dit niet alleen binnen het domein van de verloskunde.

Nu kunnen enkel nog vroedvrouwen die voor 1 oktober 2018 hun diploma hebben behaald de erkenning als zorgkundige krijgen.

Er zij echter op gewezen dat deze wetswijziging van 2014 (en de cascade van de gevolgen ervan) destijds niet ter raadpleging aan het FRVV is voorgelegd en dat een genuanceerd advies over dit aspect zeker meer dan op zijn plaats zou zijn geweest. Er kunnen zich ook andere problemen voordoen, bijvoorbeeld wanneer het gaat om het beheer, binnen een specifiek kader voor perinatale zorg, van bepaalde complementaire pathologieën en de bijbehorende verzorging waaraan de patiënt of de pasgeborene zou kunnen lijden.

CONSEIL FEDERAL DES SAGES-FEMMES	FEDERALE RAAD VOOR DE VROEDVROUWEN	
<i>Avis du Conseil Fédéral des Sage-femmes sur l'élargissement des critères d'agrément d'aides-soignantes aux sages-femmes et étudiant(e)s de cette section</i>	<i>Advies van de Federale Raad voor de Vroedvrouwen over de uitbreiding van de erkenningscriteria voor zorgkundigen tot vroedvrouwen en studenten in deze sectie</i>	
CFSF/2022/Avis-01	03/05/2022	CFSF/2022/Advies-01

Notons également que même si les formations de sages-femmes jouissent aujourd'hui d'une entrée directe dans une filière spécifique et d'un diplôme spécifique (qui n'est plus assimilé au diplôme d'infirmier), elles ont toutefois toujours maintenu dans leur cursus l'acquisition des soins infirmiers généraux au sens large (théorie et exercices cliniques) et que ces soins sont enseignés durant la première année d'étude (*) au même titre qu'ils le sont chez les étudiants infirmiers.

En particulier, l'enseignement de ces soins infirmiers coïncident toujours avec les actes listés par l'AR du 27 février 2019 (et son annexe) modifiant l'AR 12 janvier 2006 fixant les activités infirmières qui peuvent être effectuées par des aides-soignants et les conditions dans lesquelles ces aides-soignants peuvent poser ces actes. Le CFSF a en outre examiné cette liste en ce qui concerne les actes qui sont attendus d'un aide-soignant et il estime que ces actes sont tous à la portée d'une étudiante sage-femme de première année et à fortiori d'une sage-femme diplômée.

(*) Il faut noter toutefois que l'organisation actuelle de l'enseignement n'est habituellement plus simplement exprimée en termes « d'année d'étude à réussir » mais plutôt en termes de « quadrimestre et d'acquisition d'un bloc/quota de crédits ECTS à atteindre dans ce cadre ». La première année comporte 60 crédits ECTS.

Si nous nous penchons maintenant sur la dernière référence légale précisant les conditions actuelles pour devenir aide-soignant (AR. du 6 juin 2018 modifiant l'AR du 12 janvier 2006 précité, et en vigueur le 1er octobre 2018), il y a 3 possibilités :

1. Disposer d'un certificat de deuxième année du troisième degré de l'enseignement secondaire, section « services aux personnes », sous-secteur « aide aux personnes » de l'enseignement technique secondaire ou de l'enseignement professionnel, et avoir suivi une

Voorts zij opgemerkt dat, ook al hebben de opleidingen vroedvrouwen thans een rechtstreekse instroom in een specifieke stroom en een specifiek diploma (dat niet meer hetzelfde is als het diploma verpleegkunde), zij toch de verwerving van algemene verpleegkundige technieken in de ruimste zin (theorie en klinische oefeningen) hebben gehandhaafd en dat deze verpleegkundige technieken tijdens het eerste studiejaar (*) op dezelfde wijze wordt onderwezen als voor de studenten verpleegkunde.

In het bijzonder valt het onderwijs van deze verpleegkundige technieken steeds samen met de technieken opgesomd in het koninklijk besluit van 27 februari 2019 (en zijn bijlage) tot wijziging van het KB. van 12 januari 2006 tot vaststelling van de verpleegkundige technieken die mogen worden verricht door de zorgkundigen en binnen de voorwaarden waaronder zorgkundigen deze handelingen mogen verrichten.

De raad heeft de lijst ook zorgvuldig bestudeerd voor wat betreft de handelingen die van een zorgkundige worden verwacht en is van mening dat deze handelingen allemaal binnen het bereik liggen van een eerstejaars vroedvrouwenstudent, laat staan van een afgestudeerde vroedvrouw.

(*) Er zij evenwel op gewezen dat de huidige organisatie van het onderwijs meestal niet meer wordt uitgedrukt in termen van "een te behalen studiejaar", maar veeleer in termen van "een quadrimester en de verwerving van een blok/quotum ECTS-studiepunten die in dit kader moeten worden behaald". Het eerste jaar bestaat uit 60 ECTS-studiepunten.

Als we nu kijken naar de laatste wettelijke referentie die de voorwaarden om zorgkundige te worden preciseert (KB. van 6 juni 2018 tot wijziging van het voornoemde KB. van 12 januari 2006, en in werking getreden op 1 oktober 2018), dan zijn er 3 mogelijkheden:

1. Een getuigschrift van de studie van het tweede jaar van de derde graad van het secundair onderwijs, richting " personenzorg ", onderafdeling " hulp aan de personen " van het secundair technisch onderwijs of het

CONSEIL FEDERAL DES SAGES-FEMMES	FEDERALE RAAD VOOR DE VROEDVROUWEN	
<i>Avis du Conseil Fédéral des Sage-femmes sur l'élargissement des critères d'agrément d'aides-soignantes aux sages-femmes et étudiant(e)s de cette section</i>	<i>Advies van de Federale Raad voor de Vroedvrouwen over de uitbreiding van de erkenningscriteria voor zorgkundigen tot vroedvrouwen en studenten in deze sectie</i>	
CFSF/2022/Avis-01	03/05/2022	CFSF/2022/Advies-01

formation d'aide-soignant. Cette formation comprend une année d'études dans le cadre d'un enseignement de plein exercice ou l'équivalent en promotion sociale.

2. Avoir suivi une formation de promotion sociale ou une formation professionnelle qui, en complément des qualifications acquises ailleurs, est assimilée par les instances compétentes à la formation d'aide-soignant.
3. Posséder un certificat attestant des compétences comme aide-soignant, obtenu suite à :
  - a) la réussite de la 1re année infirmière (60 ECTS si filière bachelier). Lorsque cette formation est organisée en crédits ECTS, la réussite des 60 crédits ECTS sans crédit résiduel est exigée ; et
  - b) la réussite d'une formation théorique et clinique abordant les soins aux personnes âgées (au cours de la 1re année ou après). Ces domaines de formation peuvent être inclus ou non dans le programme de formation de la première année d'infirmier précitée ; et
  - c) la réussite d'au moins 150h de stages au chevet des patients, comprenant des soins aux personnes âgées (au cours de la 1re année ou après). Ces heures de stages peuvent être incluses ou non dans le programme de formation de la première année d'infirmier précitée.

Avant la restriction liée à l'application de la loi de 2014 (au 1er octobre 2018), c'est dans le cadre équivalent au point « 3. » que se faisait, auparavant la délivrance de l'agrément d'aide-soignant aux sages-femmes diplômées et aux étudiantes sages-femmes qui le souhaitaient.

La question qui se pose aujourd'hui est évidemment de répondre à la demande du terrain (hôpitaux, MR(s)), à celle des étudiantes sages-femmes et éventuellement celles des sages-femmes qui le souhaiteraient afin de leur ouvrir des possibilités d'emploi tout en restant dans les soins de santé. En ces temps de crise sanitaire et de pénurie du personnel soignant, ces éléments sont importants à

beroepsonderwijs, en een getuigschrift uitgereikt op het einde van een opleiding van zorgkundige, wat een opleiding is die, in het kader van voltijds onderwijs of het gelijkwaardig in het onderwijs voor sociale promotie, één studiejaar omvat;

2. Een getuigschrift van sociale promotie of van beroepsopleiding die een opleiding bekroont die, aanvullend op de elders verworven bekwaamingen door de bevoegde instanties gelijkgesteld is aan de opleiding van zorgkundige;
3. Een getuigschrift waaruit blijkt dat de competenties als zorgkundige behaald zijn door een persoon die :
  - a) geslaagd is voor het programma van het eerste jaar van de opleiding van verpleegkundige. Wanneer deze opleiding in ECTS studiepunten georganiseerd wordt, is het slagen voor de 60 ECTS studiepunten zonder overblijvende studiepunten vereist; en
  - b) een zowel theoretische als klinische opleiding heeft gevolgd die ingaat op de ouderenzorg. Deze opleidingsdomeinen kunnen al dan niet in het opleidingsprogramma van het voornoemde eerste jaar van verpleegkundige worden geïntegreerd; en
  - c) met vrucht minstens 150 uren stage aan het bed van de patiënt te hebben doorlopen - inclusief ouderenzorg. Deze stage-uren kunnen al dan niet in het opleidingsprogramma van het eerdergenoemde eerste jaar van verpleegkundige worden geïntegreerd.

Vóór de beperking in verband met de toepassing van de wet van 2014 (op 1 oktober 2018) vond de afgifte van de vergunning van zorgkundigen aan afgestudeerde vroedvrouwen en aan studenten vroedvrouwen die dat wensten, plaats in het kader dat gelijkwaardig is aan punt "3."

De vraag die gesteld wordt is om in te spelen op de vraag vanuit het werkveld (ziekenhuizen, Rust huizen), van student-vroedvrouwen en eventueel van vroedvrouwen die binnen hun eigen terrein niet kunnen tewerkgesteld worden, en dit willen, om voor hen arbeidsmogelijkheden te openen en toch in de zorg te blijven. In deze tijden van gezondheids crisis en tekort aan gezondheidswerkers zijn dit belangrijke

CONSEIL FEDERAL DES SAGES-FEMMES	FEDERALE RAAD VOOR DE VROEDVROUWEN	
<i>Avis du Conseil Fédéral des Sage-femmes sur l'élargissement des critères d'agrément d'aides-soignantes aux sages-femmes et étudiant(e)s de cette section</i>	<i>Advies van de Federale Raad voor de Vroedvrouwen over de uitbreiding van de erkenningscriteria voor zorgkundigen tot vroedvrouwen en studenten in deze sectie</i>	
CFSF/2022/Avis-01	03/05/2022	CFSF/2022/Advies-01

prendre en compte. Toutefois, la question doit impérativement être traitée avec la garantie que les compétences relevant de la profession d'aide-soignant ont bien été acquises par la personne qui recevrait l'attestation. Nous comprenons donc le caractère unique de la profession d'aide-soignant et nous souhaitons apporter une réponse appropriée.

En particulier, même si la formation théorique et clinique en soins infirmiers généraux enseignée en 1ère année sage-femme répond à la liste d'activités de 2006 et va même au-delà, il nous semble opportun de nous référer aux exigences de l'AR du 6 juin 2018 et actuellement appliqué pour les (étudiants) infirmiers, en l'adaptant comme suit :

3. *Posséder un certificat attestant des compétences comme aide-soignant, obtenu suite à :*
- a) *la réussite de la 1re année sage-femme (60 ECTS si filière bachelier). Lorsque cette formation est organisée en crédits ECTS, la réussite des 60 crédits ECTS sans crédit résiduel est exigée ; et*
  - b) *la réussite d'une formation théorique et clinique abordant les soins aux personnes âgées (au cours de la 1re année ou après). Ces domaines de formation peuvent donc être inclus ou non dans le programme de formation de sage-femme. Si aucune formation théorique n'est ou n'a été organisée durant le cursus sage-femme, elle peut être suivie en parallèle du cursus, ou ultérieurement, auprès d'un organisme de formation extérieur agréé, ou éventuellement au sein d'un cursus de soins infirmiers d'une haute école prête à l'organiser et la valider, éventuellement au sein de la même Haute École que celle de sage-femme ; et*
  - c) *la réussite d'au moins 150h de stages au chevet des patients, comprenant des soins aux personnes âgées (ces soins aux personnes âgées peuvent être organisés au cours de la 1re année ou après, éventuellement en gynécologie). Ces heures*

elementen om rekening mee te houden. Het is echter van essentieel belang dat de kwestie op zodanige wijze wordt behandeld dat wordt gewaarborgd dat de voor het beroep van zorgkundige relevante vaardigheden zijn verworven door degene die het certificaat zou ontvangen. Daarom begrijpen wij het unieke karakter van het beroep van zorgkundige en willen wij een passend antwoord geven.

Met name de theoretische en klinische opleiding in algemene verpleegkunde die in het eerste jaar van de vroedvrouwenopleiding wordt gegeven, voldoet aan de lijst van activiteiten van 2006 en gaat zelfs nog verder. Het lijkt ons aangewezen te verwijzen naar de voorschriften van het KB. van 6 juni 2018 en thans toegepast voor studenten-)verpleegkundigen, door het als volgt aan te passen:

3. *Een getuigschrift waaruit blijkt dat de competenties als zorgkundige behaald zijn door een persoon die :*
- a) *geslaagd is voor het programma van het eerste jaar van de opleiding van vroedvrouw. Wanneer deze opleiding in ECTS studiepunten georganiseerd wordt, is het slagen voor de 60 ECTS studiepunten zonder overblijvende studiepunten vereist ; en*
  - b) *een zowel theoretische als klinische opleiding heeft gevolgd die ingaat op de ouderenzorg (gedurende het eerste jaar van de opleiding of daarna). Deze opleidingsdomeinen kunnen al dan niet in het opleidingsprogramma van vroedvrouwen worden geïntegreerd. Indien tijdens de opleiding tot vroedvrouwen geen theoretische opleiding wordt of is georganiseerd, kan deze parallel met de opleiding of later worden gevolgd bij een erkend extern opleidingsorgaan, of eventueel binnen een opleiding verpleegkunde aan een hoge school die bereid is deze te organiseren en te valideren, eventueel aan dezelfde hoge school als de opleiding tot vroedvrouwen; en*
  - c) *met vrucht minstens 150 uren stage aan het bed van de patiënt te hebben doorlopen - inclusief ouderenzorg (deze zorg kan worden georganiseerd in het eerste jaar of later, eventueel op gynaecologie). Deze stage-uren kunnen al dan niet worden opgenomen in het hierboven vermelde eerste jaar van het*

CONSEIL FEDERAL DES SAGES-FEMMES	FEDERALE RAAD VOOR DE VROEDVROUWEN	
<i>Avis du Conseil Fédéral des Sage-femmes sur l'élargissement des critères d'agrément d'aides-soignantes aux sages-femmes et étudiant(e)s de cette section</i>	<i>Advies van de Federale Raad voor de Vroedvrouwen over de uitbreiding van de erkenningscriteria voor zorgkundigen tot vroedvrouwen en studenten in deze sectie</i>	
CFSF/2022/Avis-01	03/05/2022	CFSF/2022/Advies-01

de stages peuvent donc être incluses ou non dans le programme de formation de la première année sage-femme précitée ou l'être ultérieurement. Si aucun soin au chevet des personnes âgées n'a pu être obtenu durant ces 150h de stages, la réussite d'un stage complémentaire en parallèle du cursus ou ultérieurement auprès d'un organisme de formation extérieur agréé peut être suivi, ou éventuellement au sein d'un cursus de soins infirmiers d'une haute école prête à l'organiser et le valider éventuellement au sein de la même Haute École que celle de sage-femme).

Nous proposons donc de pouvoir offrir la possibilité de suivre une formation spécifique complémentaire (théorique et/ou pratique) en dehors de celle de sage-femme lorsqu'elle ne répond pas entièrement aux critères précités. Il est probable que cela soit fréquent d'autant que les cursus actuels de sage-femme sont déjà surchargés tant en Flandre qu'en Wallonie et il ne pourrait être exigé de rajouter un module spécifique « personnes âgées » dans la formation SF.

Concernant la nécessité éventuelle d'organisation d'une formation complémentaire théorique et/ou clinique et/ou d'un stage abordant les soins aux personnes âgées, une formation de maximum 25 heures (ECTS ?) pourrait être une piste pour compléter le bagage que l'étudiant possède déjà.

En résumé, nous pouvons affirmer qu'au terme d'une première année de formation de sage-femme, l'étudiante acquiert déjà un socle significatif de compétences en soins qui peuvent être transposées auprès d'un public de personnes âgées. Cette première année devrait être complétée, si nécessaire, par un stage et/ou une formation théorique spécifique externe afin de s'assurer de l'acquisition des compétences spécifiques d'un aide-soignant.

Nous restons prêts à développer davantage cette piste en collaborant avec les représentants des aides-soignants et auprès des organismes de

vroedvrouwenprogramma of kunnen in een latere fase worden opgenomen. Indien tijdens deze 150 uur stage waar inclusief totaal geen bedside care bij ouderen kon worden verkregen, kan parallel aan de opleiding of op een later tijdstip een aanvullende opleiding worden gevolgd bij een erkend extern opleidingsorgaan, of eventueel binnen een verpleegkundeopleiding aan een hoge school die bereid is deze te organiseren en te valideren, eventueel binnen dezelfde hoge school als de opleiding tot vroedvrouwen).

Daarom stellen wij voor dat de mogelijkheid wordt geboden om buiten de opleiding tot vroedvrouwen een specifieke aanvullende opleiding te volgen, indien deze niet volledig aan de bovengenoemde criteria voldoet. Dit zal waarschijnlijk vaak het geval zijn, aangezien de huidige vroedvrouwenopleidingen nu al overbelast zijn, zowel in Vlaanderen als in Wallonië, en er mag geen sprake zijn van een specifiek module "ouderenzorg" bij te voegen bij de vroedvrouwen opleiding.

Wat de eventuele behoefte aan aanvullende theoretische en praktische opleiding betreft, zou een opleiding van maximaal 25 uur (1ECTS?) een manier kunnen zijn om de kennis die de student reeds heeft, aan te vullen.

In samenvatting kunnen we stellen dat na een eerste jaar opleiding tot vroedvrouw de studente een aantal competenties verwerft die transformeerbaar zijn naar een andere doelgroep, met name de ouderenzorg. Dit eerste jaar dient, zo nodig, aangevuld te worden met een specifieke stage en/of met een specifieke theoretische opleiding om de nodige kennis op te doen die specifiek is voor een zorgkundige.

Wij blijven bereid dit traject verder vorm te geven door samen te werken met de vertegenwoordigers van de zorgkundigen en met de

CONSEIL FEDERAL DES SAGES-FEMMES		FEDERALE RAAD VOOR DE VROEDVROUWEN	
<i>Avis du Conseil Fédéral des Sage-femmes sur l'élargissement des critères d'agrément d'aides-soignantes aux sages-femmes et étudiant(e)s de cette section</i>		<i>Advies van de Federale Raad voor de Vroedvrouwen over de uitbreiding van de erkenningscriteria voor zorgkundigen tot vroedvrouwen en studenten in deze sectie</i>	
CFSF/2022/Avis-01	03/05/2022	CFSF/2022/Advies-01	

formation et Haute Écoles qui pourraient être agréés dans ce cadre.	opleidingsorganisaties en middelbare scholen die in dit kader zouden kunnen worden geaccrediteerd.		
<p>Carole Bossens</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center; padding-bottom: 10px;"><i>Voorzitter van de Federale Raad voor de Vroedvrouwen</i></td> <td style="width: 50%; text-align: center; padding-bottom: 10px;"><i>Présidente du Conseil Fédéral des Sages-Femmes</i></td> </tr> </table>		<i>Voorzitter van de Federale Raad voor de Vroedvrouwen</i>	<i>Présidente du Conseil Fédéral des Sages-Femmes</i>
<i>Voorzitter van de Federale Raad voor de Vroedvrouwen</i>	<i>Présidente du Conseil Fédéral des Sages-Femmes</i>		